

KİŞİLERİN HAYATINI VE SAĞLIĞINI TEHLİKEYE SOKACAK BİÇİMDE İLAÇ YAPMA VEYA SATMA SUÇU (TCK m. 187)

İD Sinan BAYINDIR, Piri Reis Üniversitesi Hukuk Fakültesi, Ceza ve Ceza Muhakemesi Hukuku Anabilim Dalı, İstanbul, Türkiye
Sorumlu Yazar: Sinan Bayındır, sbayindir@pirireis.edu.tr

Ayrıf Bilgisi Bayındır, S. (2026). Kişilerin hayatını ve sağlığını tehlikeye sokacak biçimde ilaç yapma veya satma suçu (tck m. 187). *İnönü Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 17, 2, 725–746.

doi 10.21492/inuhfd.1912799

Gönderilme Tarihi: Mart 19, 2026 **Kabul Tarihi:** Nisan 30, 2026 **Yayın Tarihi:** Temmuz 13, 2026

Özet

Çalışmamızda öğretide ilaç sahtekarlığı suçları olarak da ifade edilen suçlardan olan Kişilerin Hayatını ve Sağlığını Tehlikeye Sokacak Biçimde İlaç Yapma veya Satma Suçu (TCK m.187) ele alınmıştır. Bu kapsamda 765 sayılı mülga TCK'da suçun düzenlenişi, benzer suçlarla karşılaştırılması, suçla korunan hukuki değer, ardından suçun maddi unsurları, manevi unsur, hukuka aykırılık, suçun özel görünüş şekilleri, nitelikli haller, suçun soruşturma ve kovuşturma bakımından arz ettiği özellikler incelenmiştir. Ayrıca madde başlığıyla içerik arasındaki uyumsuzluğa işaret edilmiştir. Yine suçun maddi konusunu oluşturan ilaç kavramının içerik ve kapsamının belirsiz oluşu ve bu bağlamda bir kısım gıda ürünleri ve kozmetik ürünlerini de içine alacak şekilde yoruma müsait olduğu ifade edilmiştir. Diğer taraftan günümüzde ilaç sanayisindeki hızlı gelişim ve ilacın sağlık alanındaki artan önemi nazara alındığında, ilaç hukukuna kaynaklık edecek anayasal düzende bir normun olmayışı eleştirilerek, mukayeseli hukukta olduğu gibi bağımsız bir ilaç kanununa olan ihtiyaca işaret edilmiş olup, bu konuda mevzuatta dağınık ve birbiriyle uyumsuz düzenlemelerin ortaya çıkardığı sorunlara temas edilmiştir. Son olarak ise, maddenin mevcut halinin kanunilik ilkesi bakımından yol açtığı sorunlar ve buna yönelik çözüm önerileri ortaya konulmuştur.

Anahtar Kelimeler: İlaç, Kamu sağlığı, Eczacı, Ceza hukuku

CRIME OF PRODUCTION OR SALE OF MEDICINE THAT RISK THE LIFE AND HEALTH OF PEOPLE (Article 187 of the Turkish Penal Code)

Sinan BAYINDIR, Piri Reis University, Faculty of Law, Department of Criminal Law and Criminal Procedure, Istanbul, Turkey
Corresponding Author: *Sinan Bayındır, sbayindir@pirireis.edu.tr*

Citation Bayındır, S. (2026). Kişilerin hayatını ve sağlığını tehlikeye sokacak biçimde ilaç yapma veya satma suçu (tck m. 187). *Journal of İnönü University Faculty of Law*, 17, 2, 725–746.

doi 10.21492/inuhfd.1912799

Received Date: March 19 2026 **Accepted Date:** April 30, 2026 **Published Date:** July 13, 2026

Abstract

This study examines the offence of manufacturing or selling medicines in a manner that endangers human life and health (Article 187 of the Turkish Penal Code), which is also referred to in the literature as one of the pharmaceutical counterfeiting offences. Within this framework, the regulation of the offence under the former Turkish Penal Code No. 765 is examined, followed by a comparison with similar offences, an analysis of the legal interest protected by the provision, and a detailed discussion of the material elements of the offence, the mental element, unlawfulness, special forms of commission, aggravated circumstances, and the procedural characteristics of investigation and prosecution. Furthermore, attention is drawn to the inconsistency between the title of the provision and its actual content. The study also argues that the concept of “medicine,” which constitutes the material subject of the offence, lacks a clear definition in terms of its content and scope, making it open to interpretation in a way that may also encompass certain food and cosmetic products. In addition, considering the rapid development of the pharmaceutical industry and the growing significance of medicines in healthcare, the absence of a constitutional norm serving as a foundation for pharmaceutical law is criticized. In this respect, the study highlights the need for an independent Pharmaceutical Law, as found comparative law and addresses the problems arising from the fragmented and inconsistent nature of the current legislation. Finally, the study identifies the issues raised by the current wording of Article 187 in terms of the principle of legality and offers proposals for legislative reform to address these concerns.

Keywords: Medicine, Public health, Pharmacist, Criminal law

EXTENDED SUMMARY

Introduction and Aim of the Study

The right to health, recognized as a fundamental human right, requires the effective regulation and supervision of medical products that play a vital role in the diagnosis, treatment, and prevention of diseases. With the growth of the global population, demographic ageing, and the increasing prevalence of chronic diseases, the demand for pharmaceutical products has risen significantly. This expansion has also contributed to the proliferation of illegal and unsafe practices in the production and distribution of medicines, thereby posing serious risks to public health.

In this context, Article 187 of the Turkish Penal Code (TPC) criminalizes the manufacture or sale of medicines in a manner that endangers human life and health. The primary aim of this study is to systematically examine the legal regulation, scope, and constituent elements of this offence. Accordingly, the study analyzes the principal legal issues arising from the provision, develops solutions in light of legal doctrine, judicial decisions, and legislation, and seeks to answer the following research questions: What are the material and mental elements of the offence regulated under Article 187 of the TPC? How does this offence differ from the related offences regulated under Articles 185 and 186 of the TPC and Article 19 of Law No. 1262? What are the deficiencies and ambiguities within the current legal framework, and how can they be addressed?

This study is necessary because of the increasing complexity of pharmaceutical manufacturing, the emergence of counterfeit medicines, and the inability of the existing legal framework to comprehensively address these evolving challenges.

Literature Review (Conceptual/Theoretical Framework)

The offence regulated under Article 187 of the Turkish Penal Code is classified among offences against public health, emphasizing the protection of collective interests rather than individual victims. In legal doctrine, public health is generally defined as the protection of society against health risks and the prevention of diseases through regulatory and supervisory mechanisms.

Previous studies have examined related offences, including the adulteration or deterioration of food and medicines under Article 186 and the contamination of substances with poison under Article 185, highlighting both their similarities to and differences from Article 187. Article 186 concerns the commercial circulation of products that have already been adulterated or deteriorated, whereas Article 187 specifically targets the manufacture or sale of medicines that are inherently dangerous to human life or health. Likewise, Article 185 criminalizes the direct act of contaminating substances with poisonous materials, while Article 187 addresses the circulation of hazardous medicinal products.

Another relevant legal framework is Article 19 of Law No. 1262 on Pharmaceutical and Medical Preparations, which penalizes the manufacture and sale of unlicensed medicines. Unlike Article 187, however, this provision does not require that the medicine endanger human life or health, thereby distinguishing regulatory violations from offences involving concrete danger.

The literature also emphasizes the ambiguity surrounding the legal concept of “medicine,” particularly due to the overlap between pharmaceutical products, dietary supplements, and cosmetic products, as well as the challenges created by technological developments in the pharmaceutical sector.

Methodology and Findings

This study adopts a doctrinal and analytical legal research methodology. It is primarily based on statutory interpretation, comparative analysis of relevant legal provisions, and evaluation of doctrinal opinions.

The findings indicate that the offence regulated under Article 187 constitutes a concrete endangerment offence. Accordingly, the act must create a real and demonstrable risk to human life or health, although the occurrence of actual harm is not required. The offence may be committed through two alternative acts: manufacturing or selling medicines that create such a risk. Where both acts are committed by the same offender, only a single offence is deemed to have been

committed.

The study identifies several significant legal characteristics of the offence:

The offender may be any person; however, the penalty is increased where the offence is committed by professionals such as physicians or pharmacists.

The material subject of the offence is limited to medicines, excluding other substances such as food unless they legally qualify as medicinal products.

The offence requires intent; negligent conduct is not punishable.

The requirement that the medicine endanger “life and health” constitutes an objective condition of punishability, which must be assessed separately in each case and generally requires expert evaluation.

A significant finding concerns the interpretative difficulty arising from the statutory wording requiring that the medicine simultaneously endanger both life and health. This restrictive formulation narrows the scope of criminal liability and may result in impunity where only one of these legal interests is endangered.

Furthermore, the study emphasizes that the effects of medicines vary considerably among individuals due to biological and environmental factors, including age, genetic characteristics, underlying medical conditions, and concurrent medication use. This variability complicates the assessment of danger and reinforces the necessity of a case-specific evaluation.

Conclusions, Limitations, and Recommendations

The study concludes that Article 187 of the Turkish Penal Code plays a crucial role in protecting public health but contains significant conceptual and practical shortcomings. One of the principal problems is the absence of a clear and comprehensive legal definition of the concept of “medicine,” creating uncertainty particularly regarding dietary supplements and cosmetic products. Moreover, the fragmented nature of pharmaceutical legislation leads to inconsistencies and practical difficulties in implementation.

Another important limitation is the absence of provisions addressing negligent conduct, despite the fact that pharmaceutical errors may result from a failure to exercise due care. Furthermore, considering the dominant role of pharmaceutical companies in the production and distribution of medicines, the exclusion of legal entities from the scope of criminal liability constitutes a significant regulatory gap.

The study also identifies an inconsistency between the title and the content of Article 187 and notes the absence of provisions criminalizing the purchase of dangerous medicines for the purpose of resale.

Based on these findings, the study proposes several recommendations:

The wording of the provision should be amended by replacing the conjunction “and” with “or” in order to broaden the scope of legal protection.

A comprehensive and unified Pharmaceutical Law should be enacted to regulate all aspects of pharmaceutical production, distribution, and liability.

The legal concept of “medicine” should be clearly defined in order to eliminate existing ambiguities.

Provisions concerning negligent conduct and the criminal liability of legal entities should be introduced.

The legal framework should be updated to address emerging challenges, including online pharmaceutical sales and counterfeit medicine markets.

Despite its comprehensive legal analysis, this study is limited by its reliance on doctrinal sources and statutory interpretation without incorporating empirical data or extensive case-law analysis. Future research could provide a more comprehensive understanding of the subject through the examination of judicial decisions and comparative legal systems.

In conclusion, strengthening the legal framework governing pharmaceutical offences is essential to ensure effective protection of public health and to provide a meaningful deterrent against the manufacture and distribution of dangerous medicines.

I. GİRİŞ

Anayasada, herkesin sağlıklı ve dengeli bir çevrede yaşama hakkı olarak ifadesini bulan sağlık hakkı bakımından hastalıkların teşhis ve tedavisinde veya hastalıklardan korunma amacıyla kullanılan doğal ve sentetik ilaçlar önemli bir yer işgal etmektedir. Geçmiş dönemlerde hastalıkların tedavisinde bitkilerden yararlanılmış, daha sonra bitkilerden elde edilen ham maddeler ilaçların etkin maddeleri olarak kullanılmıştır. Günümüzde yaşlı nüfusun artması, insan yaşamının uzaması gibi etkenler dolayısıyla sağlık alanında ilaçlara olan talep her geçen gün artmaktadır. Artan nüfus yanında kronik hastalıklardaki artış, ilaç endüstrisinin yeni ilaçları geliştirmesine ivme kazandırmıştır. Bu durum ilaçların üretilmesinden kullanılmasına kadarki süreçte devletin yasal düzenlemelerini, denetimini ve kontrolünü zorunlu kılmaktadır.

Ünlü toksikolog Paracelsus'un "Tüm maddeler zehirdir, ilacı zehirden ayıran dozudur" sözünde olduğu gibi her ilacın az veya çok yan etkisi olabilmektedir. Ancak ilacın yan etkisine göre faydasının daha fazla olması halinde ilacın üretilerek piyasaya sürülmesi söz konusu olmaktadır.

Diğer taraftan günümüz dünyasında ilaçlar, ileri teknoloji tesislerine sahip şirketler tarafından üretilen karmaşık ürünlerdir. Bu şirketler, uzun süren ve çok maliyetli bir sürecin sonucunda bu ürünleri üretilip pazara sunmaktadır¹. Buna karşın çok daha az bir maliyetle piyasaya sunulan sahte ilaçların kamu sağlığını bozma tehlikesi oluşturması, bu hukuki değeri korumaya yönelik cezai düzenlemelere ihtiyaç doğurmaktadır.

Kişilerin hayatını ve sağlığını tehlikeye sokacak biçimde ilaç yapma veya satma suçu, "Topluma Karşı Suçlar" başlıklı üçüncü kısımda, "Kamunun Sağlığına Karşı Suçlar" başlıklı üçüncü bölümde 187. maddede düzenlenmiştir. Buna göre; "Kişilerin hayatını ve sağlığını tehlikeye sokacak biçimde ilaç üreten veya satan kimseye bir yıldan beş yıla kadar hapis ve adli para cezası verilir. (2) Bu suçun tabip veya eczacı tarafından ya da resmi izne dayalı olarak yürütülen bir meslek ve sanatın icrası kapsamında işlenmesi halinde, verilecek ceza üçte bir oranında artırılır" denilmiştir².

II. SUÇUN MÜLGA 765 TÜRK CEZA KANUNU'NDA DÜZENLENİŞİ

Mülga 765 sayılı TCK m. 397 hükmünde "Tıbbi maddeleri satmaya yetkili olup da bunları nevi ve miktar itibarıyla hekim reçetelerinin münderecatına aykırı olarak yapan kimse altı aydan bir yıla kadar hapis ve on bin liradan elli bin liraya kadar ağır para cezasıyla cezalandırılır" denilmiştir. 5237 sayılı TCK m. 187 hükmünde bu suç mahsus suç olmaktan çıkarılarak fail bakımından kapsamı genişletilmiştir. Zira mülga kanunda suçun faili eczacılarla sınırlıdır. Failin niteliği bu suç bakımından artık cezanın artırılmasını gerektiren bir nitelikli haldir. Yine 756 sayılı TCK'daki düzenlemeden farklı olarak, resmi olarak ilaç üretim yetkisi olmayan kişiler de bu suçun faili olabilmektedir. Suçun yaptırımı 5327 sayılı TCK'da önemli ölçüde arttırılmıştır. Ancak bu suçla korunan hukuki değer önemi nazara alındığında cezaların halen yetersiz kaldığı söylenebilecektir. Son olarak mülga 765 sayılı TCK'da suçun oluşumu için, yapılan tıbbi maddenin kişilerin hayatını ve sağlığını tehlikeye sokması şartına yer verilmemiştir.

1 DÜĞER, Sırrı: Non-patent Protection of Pharmaceuticals in Turkey, Shaker Verlag, Aachen 2012, s. 12.

2 İspençiyari ve Tıbbi Müstahzarlar Kanunu (İspençiyari Kanunu) Ek 4. maddesinde "Müstahzarları taklit ederek bunların tedavi vasıflarını azaltacak veya kaybedecek ya da kullananların sıhhatine az veya çok zarar verecek surette imal edenler veya bu suretle imal edildiğini bilerek satan, satışa arz eden veya sattıranlar; Türk Ceza Kanunu veya diğer ilgili kanun hükümlerine göre cezalandırılır" denilerek bu maddeye atıf yapılmıştır. Ancak maddede TCK m. 187'den farklı olarak, kullananların sağlığı bakımından az veya çok zarar verme ölçütüne yer verilmiştir. Oysaki 187. maddede, kişilerin yaşamı veya sağlığı bakımından meydana gelen tehlikenin az veya çok olması şeklinde bir ayrıma gidilmemiştir.

III. BENZER SUÇLARDAN FARKI

A. Bozulmuş veya Değiştirilmiş Gıda veya İlaçların Ticareti Suçu (TCK m. 186)

Bu suç TCK m.186'da düzenlenmiştir. Buna göre “(1) Kişilerin hayatını ve sağlığını tehlikeye sokacak biçimde bozulmuş, değiştirilmiş her tür yenilecek veya içilecek şeyleri veya ilaçları satan, tedarik eden, bulunduran kimseye bir yıldan beş yıla kadar hapis ve bin beş yüz güne kadar adli para cezası verilir. (2) Bu suçun, resmi izne dayalı olarak yürütülen bir meslek ve sanatın icrası kapsamında işlenmesi halinde, verilecek ceza üçte bir oranında artırılır” denilmiştir.

TCK m. 187 hükmündeki suç gibi bu suç da özgül suç mahiyetindedir. Bu suçla korunan hukuki değer, kamu sağlığıdır. Her iki suçun da eczacılar tarafından işlenmesi mümkündür. Suçun maddi konusu her türlü gıdalar (yenilecek içilecek şeyler) ile ilaçlardır. Kanaatimizce burada gıdanın kapsamı sadece yenilecek ve içilecek şeylerle sınırlıdır. Eğer suçun konusu ilaç değilse, mutlaka yenilmek veya içilmek suretiyle vücuda alınıyor olması gerekir³. Bu suçun seçimlik hareketleri satma, tedarik etme veya bulundurmaktır. Kanun koyucu maddenin başlığında bunların tümü kapsayacak şekilde ticaret ibaresine yer vermiştir⁴. Ancak bu başlık madde içeriğini yansıtmaktan uzaktır. Zira suçun oluşumu için, satmak seçimlik hareketi dışındaki eylemler bakımından ticari bir amacın olması şart değildir. Maddede yer verilen bozulmanın kendiliğinden mi yoksa failin aktif bir eylemi sonucu mu olması gerektiği belirsizdir. Kanaatimizce bozulma her ikisini de kapsayacak şekilde yorumlanmalıdır. Bu suç da somut tehlike suçudur. Zira suçun oluşumu için, failin kişilerin hayatı ve sağlığının tehlikeye sokacak nitelikte olması gerekir. Kanaatimizce suçun konusunu oluşturan gıda veya ilacın ücretsiz olarak verilmesi, bulundurma kapsamına girmediği, bu suçu oluşturmaz. Suçun manevi unsuru genel kasttır.

Bu açıklamalar ışığında TCK m. 186 hükmünde yer verilen suçun, inceleme konumuzu oluşturan TCK m 187'deki suçtan temel farklılığı m. 187 hükmünde yasaklanan eylemin kişilerin hayatını ve sağlığını tehlikeye sokacak biçimde üretilen ilacın satılmasını önlemeye matuf olup suçun konusunun münhasıran ilaç olmasıdır. Buna karşın TCK m 186'daki suçun konusu gıdalar ve ilaçlardır. Her iki suç tipinde de satma eylemleri yasaklanmış olmasına karşın, 187. madde bakımında satışa konu ilacın fail tarafından üretilmiş olması yönüyle diğer suçtan ayrılmaktadır.

B. Zehirli Madde Katma Suçu (TCK m. 185)

Zehirli madde katma suçu, 5237 sayılı Türk Ceza Yasası'nın özel hükümler kitabında, topluma karşı suçlara ilişkin üçüncü kısmın Kamunun Sağlığına Karşı Suçlar başlıklı üçüncü bölümünde 185. maddede düzenlenmiştir. Buna göre “İçilecek sulara veya yenilecek veya içilecek veya kullanılacak veya tüketilecek her çeşit besin veya şeylere zehir katarak veya başka suretlerle bunları bozarak kişilerin hayatını ve sağlığını tehlikeye düşüren kimseye iki yıldan on beş yıla kadar hapis cezası verilir. (2) Yukarıdaki fıkrada belirtilen fiillerin dikkat ve özen yükümlülüğüne aykırı olarak işlenmesi halinde, üç aydan bir yıla kadar hapis cezasına hükmolunur” denilmiştir.

3 Karş. ÜNVER, Yener: “Sahte, Taklit İlaç ile Kullanım Süresi Dolmuş İlaçların Satışı ve Kullanılması”, Ankara Barosu II. Sağlık Hukuku Kurultayı, Ankara 2009, s. 387-410. (“Anılış: İlaçların Satışı ve Kullanılması”), Yazar burada ilaç veya gıdaların nasıl alındığının bu suç bakımından önemsiz olduğunu mutlaka yenilmek veya içilmek suretiyle alınmasının şart olmadığını ifade etmektedir. Bkz. s. 393.

4 Ünver burada, değiştirilmiş gıda veya ilaçların ticareti olarak adlandırılmış ise de, bu husus yanıltıcı olup, suçun seçimlik nitelikte düzenlenen üç tane hareket unsurundan sadece “satmak” davranışı bu başlığa uygun olup, diğer seçimlik davranış modellerinden “tedarik etmek” ve “bulundurmak” hareketleri başlıkla uyumlu olmadığını ifade etmektedir. Bkz. ÜNVER, Yener: İlaçların Satışı ve Kullanılması, s. 396.

Bu suçla korunan hukuki değer de kamu sağlığıdır. Suçun maddi konusu, yenilebilecek veya içilebilecek her türlü besindir. Kanun koyucu bu suçla, hukuksal değeri ihlal tehlikesinin yaratılmasını önlenmeyi amaçlamıştır⁵. Bu suç somut tehlike suçudur. Zira suçun oluşumu için, fiil sonucunda kişilerin hayatının ve sağlığının tehlikeye düşürülmüş olması gerekir. Kanun koyucu maddenin ikinci fıkrasında fiilin taksirli haline de yer verilmiştir.

Zehirli madde katma suçunun oluşabilmesi için, kanun metninde belirtilen maddelere kasten veya dikkat ve özen yükümlülüğüne aykırı davranmak suretiyle zehir katılması ya da söz konusu maddelerin herhangi bir şekilde bozulması yeterlidir. Buna karşılık, bozulmuş veya değiştirilmiş gıda ya da ilaçların ticareti suçunun meydana gelebilmesi için, niteliği itibarıyla bozulmuş veya değiştirilmiş olan bu maddelerin satılması, tedarik edilmesi veya bulundurulması gerekmektedir. Öte yandan zehirli madde katma suçu bakımından TCK m. 185'te ayrıca bir nitelikli hâle yer verilmemiştir. Buna karşın, bozulmuş veya değiştirilmiş gıda veya ilaçların ticareti suçunda TCK m. 186/2'de, suçun resmi izne dayalı olarak yürütülen bir meslek veya sanatın icrası kapsamında işlenmesi nitelikli hâl olarak düzenlenmiştir⁶.

Türk Ceza Kanunu'nda düzenlenen **zehirli madde katma suçu** ile **bozulmuş veya değiştirilmiş gıda veya ilaçların ticareti suçu** arasında fiilin niteliği bakımından da belirgin bir fark bulunmaktadır. Zehirli madde katma suçunda fail, içilecek sulara veya yenilecek, içilecek ya da tüketilecek her türlü gıda ve maddelere kasten veya dikkat ve özen yükümlülüğüne aykırı biçimde zehir katmak ya da bu maddeleri başka yollarla bozmak suretiyle doğrudan bozma fiilini gerçekleştirir. Buna karşılık bozulmuş veya değiştirilmiş gıda veya ilaçların ticareti suçunda fail, söz konusu maddeleri bizzat bozan kişi olmayıp, daha önce başkaları tarafından bozulmuş veya değiştirilmiş olan gıda veya ilaçları satmak, tedarik etmek veya bulundurmak suretiyle bunların ticaretini yapmaktadır. Bu bakımdan ilk suçta hukuka aykırı davranış maddelerin bozulmasına neden olmak iken, ikinci suçta bozulmuş veya değiştirilmiş ürünlerin ticari dolaşıma sokulmasıdır⁷. Eğer suçun konusu ilaç olmayıp, zehir içeren tarım ilacı vb. bir madde olması halinde fiil TCK m. 193 kapsamında izinsiz zehir üretme olarak değerlendirilecektir⁸. Katılan zehrin kişinin ölmesine veya yaralanmasına yetecek miktarda olması şart değildir⁹. Keza hayvan sağlığı için kullanılan ilaçlar TCK m. 187 kapsamına girmez¹⁰. Son olarak, zehirli madde katma suçunun başlığı zehirli madde katma iken, madde içeriğinde zehir katma suçun seçimlik hareketlerinden sadece biridir.

C. Ruhsatsız İlaç Üretme veya Ruhsatsız İlaç Satma veya Sattırma Suçu (1262 sayılı Kanun m. 19)

1262 Sayılı İspençiyari ve Tıbbi Müstahzarlar Kanunu'nun 19. maddesinde bu suç düzenlenmiştir¹¹. Bu suçun maddi konusunu da ilaç oluşturmaktadır. Ancak buradaki ilaç kişilerin hayatı ve sağlığı bakımından tehlike oluşturmayıp sadece ruhsatsız olması nedeniyle fiil cezalandırılmaktadır¹². İlaç haricindeki şeylerin

5 Bkz. ÜNVER, Yener: Ceza Hukukuyla Korunması Amaçlanan Hukuksal Değer, Seçkin Yayıncılık, Ankara 2003, s. 954.

6 YENERER ÇAKMUT, Özlem: "Türk Ceza Yasası'nda Zehirli Madde Katma Suçu (TCK m.185)", *Ceza Hukuku Dergisi*, 4(2), 2007, ss. 247-262, s. 249.

7 YENERER ÇAKMUT, Özlem, Zehirli Madde Katma Suçu, s. 4.

8 Yargıtay 10. CD. 19.12.2023, E.2023/15398, K.2023/11323, www.legalbank.net, (E.T: 15.09.2025).

9 ÖZEN, Mustafa: "Kamu Sağlığına Karşı İşlenen Suçlar (TCK m. 185- 186- 187)", *İÜHF*, 66(2), 2008, s. 163-190, s. 167.

10 ÇAKMUT, Taklit- Sahte İlaç, s. 145.

11 Maddede "Ruhsatsız olarak müstahzar imal edenler veya bu şekilde imal edilen müstahzarları bilerek satan, satışa arz eden veya sattıranlar; bir yıldan beş yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır. Bu müstahzarların kendilerine atfedilen tedavi vasıflarını haiz olmadığı veya bu vasıfları azaltacak veya kaybedecek şekilde veya saf olmayan maddelerden imal edildiği anlaşıldığı takdirde ceza üçte bir oranında artırılır. Müstahzar olmamakla beraber hastalıkları teşhis veya tedavi ettiği beyanı ile herhangi bir ürünün satışını, pazarlamasını veya reklamını yapanlar bir yıldan beş yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır. Ayrıca bunların tanıtım veya satışlarının internet veya başkaca herhangi bir elektronik ortam üzerinden yapılması hâlinde 18 inci maddenin üçüncü fıkrası uygulanır" denilmiştir.

12 Buradaki ilaç ruhsatı, ilacın belirli bir yöntem ile hazırlanan farmasötik şekil ve güçte, kabul edilen genel ilaç direktiflerine

kişilerin yaşamını ve sağlığını tehdit edecek şekilde bozulması durumunda ise TCK m. 185'teki zehirli madde katma suçu oluşur. Suçun seçimlik hareketleri satmak, satışı arz etmek ve sattırmaktır. Satış fiilinin kapsamı yukarıda ortaya konulmuştur. Satışı arz etmek ise satıştan önceki aşamayı ifade eden ve failin satış iradesini ortaya koyan her türlü davranışı ifade eder¹³. Suçun oluşumu bakımından önem taşıyan husus, failin kendi hakimiyeti altındaki ürünü satmaya yönelik iradesini ortaya koymasındır. Bu kapsamda malın işyerinde rafa dizilmesi herhangi bir şekilde teşhir edilmesi, vitrine konulması, fiyat etiketi yapıştırılması gibi satışa hazırlık fiilleri, satışa arz olarak kabul edilecektir. Kanatımızca satışa arzdan söz edilebilmesi için; satışa arz edilen bir mal, satışa arz eden satıcı ve belirli veya belirsiz sayıda muhatapın varlığı gerekir.

Yukarıda belirtmiş olduğumuz üzere, TCK m. 187'deki suç tipinden farklı olarak burada, suçun konusunu oluşturan ilacın kişilerin hayatı veya sağlığı bakımından tehlikeli olması aranmaz. Ancak kişilerin hayatını ve sağlığını tehlikeye düşürmeyen bu ilaçların ruhsatsız olarak üretilmesi halinde 1262 sayılı Kanun'un 19. maddesindeki ruhsatsız ilaç üretmek veya ruhsatsız ilaç satma veya sattırma suçu oluşacaktır.

IV. SUÇLA KORUNAN HUKUKİ DEĞER

Bu suçun TCK'nın Kamunun Sağlığına Karşı Suçlar kısmında bölümünde yer alması bu suçla korunan hukuki değer kamu sağlığı olduğuna işaret etmektedir¹⁴. Ünver, bu suçla birden fazla hukuki değerin korunduğunu bu kapsamda dolaylı olarak insanların yaşamı, vücut bütünlüğü, malvarlığı ve haklı rekabet ortamındaki ticaret hakkının da korunduğunu ifade etmektedir¹⁵. Öğretide, bu suçla korunan hukuki değerin, ilaç üretimi ve satışı yönünden, genel sağlığın korunmasındaki haklı çıkarının olmasına ilişkin kamu yararı olduğu da ifade edilmektedir¹⁶. Yine bu suçla sahte ilaç üreticilerinin bu yolla haksız kazanç sağlamasının önüne geçilmesi de amaçlanmaktadır¹⁷. Bu suç kamunun sağlığına karşı işlenen suçlardandır. Dolayısıyla ilacın kamunun tüketimine ve kullanımına sunulmuş olması gerekir¹⁸. Ancak fail tarafından belirli bir kişinin hedef alınması suretiyle bu tarz bir ilacın yapılması halinde kasten yaralama veya öldürme suçları gündeme gelir.

Maddede yer verilen "kişilerin" ibaresi belirli kişi veya kişileri değil, umumu yani kamuyu ifade eder¹⁹.

uygun olarak üretilip piyasaya arz edilebileceğini gösteren bir belgeyi ifade eder. Bkz. Beşerî Tıbbi Ürünler Ruhsatlandırma Yönetmeliği m. 4/1-z-dd), Türkiye İlaç ve Tıbbi Cihaz Kurumu. RG: 11.12.2021, 31686.

13 Yargıtay 19. Ceza Dairesi konuya ilişkin olarak vermiş olduğu bir kararında, "...Bu kapsamda, sanığa atılı suçun sübut bulup bulmadığının tespiti bakımından "satışı arz etmek" eyleminin incelenmesi gerekmektedir. Satışı arz etmek; bir kimsenin maliki ya da zilyedi olduğu mal veya eşyayı bilerek ve isteyerek satma iradesini açığa vuran herhangi bir davranışta bulunmasıdır. Ticari amaçla elde bulundurmak, pazarlık etmek, müşteri aramak, anlaşmaya çalışmak, kaparo almak gibi hareketler satışa arz etme hareketleridir. Bu bağlamda somut olaya gelince, davaya konu edilen taklit çantaların, sanığın çanta üretimi ve satışı üzerine faaliyette bulunulan işyerinde ele geçmesi, ele geçen miktarın kişisel kullanımın üzerinde olması ve savunmasında "eşyaların teminat olarak bırakıldığını" beyan etmesi karşısında, eylemin satışa arz etme olarak kabulü gerekeceği; aksi halde evinde veya deposunda ticari miktarda taklit ürün muhafaza eden kişinin eyleminin suç oluşturmayaacağı kabulü gerekecektir ki, böyle bir yorumun kanunun amacına uymayacağı açıktır" denilmiştir. Yargıtay 19. CD., 26.04.2016, E.2015/31769, K.2016/16351, www.legalbank.net, (E.T: 15.09.2025).; ÇETİNTÜRK, Ekrem: Marka Taklitçiliği Suçu, Adalet Yayınevi, Ankara 2019, s. 631.

14 KOCA, Mahmut: "İlaç Kullanımlarından Doğan Cezai Sorumluluk", Erciyes Üniversitesi Hukuk Fakültesi 1. Sağlık Hukuku Sempozyumu 08-09 Mayıs 2009 İlaç Hukuku, Kayseri 2009, s.344.; DOĞAN, Cahit: "İlaç Kullanımı Dolayısıyla Ortaya Çıkan Zararlardan Cezai Sorumluluk", Ankara Barosu II. Sağlık Hukuku Kurultayı, Ankara 2009, s. 411-454, s. 446.

15 ÜNVER, İlaçların Satışı ve Kullanılması s.392.

16 HAFIZOĞULLARI /ÖZEN, s. 95.

17 DÖNER, İsa: "İlaç Sahtekârlığı Suçları", Erciyes Üniversitesi Hukuk Fakültesi I. Sağlık Hukuku Sempozyumu: İlaç Hukuku, 08-09 Mayıs 2009, ss. 361-391, s.371.

18 HAKERİ, Hakan: İlaç Hukuku, Adalet Yayınevi, Ankara 2015, s.166.

19 KESKİN KİZİROĞLU, Serap: Kamunun Sağlığına Karşı Suçlar, (BAYRAKTAR, Köksal/ YILDIZ, Ali Kemal/ ZAFER, Hamide/AKSOY RETORNAZ, Eylem/ AKYÜREK, Güçlü/ EVİK, Ali Hakan/ EVİK, Vesile Sonay/ KANGAL, Zeynel Temel/ MEMİŞ KARTAL, Pınar/ SINAR, Hasan/ ALTUNÇ, Sinan/ AYTEKİN İNCEOĞLU, Asuman/ BOSTANCI BOZBAYINDIR,

Kamu sağlığı; toplumsal sağlığın korunması, hastalıkların önlenmesi ve böylece yaşam kalitesinin yükseltilmesi amacıyla devlet eliyle yürütülen çalışmaların bütünüdür. Bu nedenle örneğin, bir kimsenin içeceği ilaca zehir konulması bu suçu oluşturmayacaktır. Bu durumda failin kastına göre kasten yaralama veya öldürme suçu gündeme gelebilecektir²⁰. Maddede yer verilen kamu, yalnızca ülkedeki yaşayan bireyleri değil; dünyanın her yerinde yaşayan kişileri ifade eder²¹. Nitekim 1982 Anayasasında da herkesin hayatını, beden ve ruh sağlığı içinde sürdürmesini sağlamak açıkça devletin görevleri arasında sayılmıştır. Ancak Anayasamızda doğrudan ilaca ilişkin bir düzenlemenin olmaması önemli bir eksikliktir. Örneğin, Alman Anayasası'nın 74. maddesinde *"Devlet, insanları ve hayvanları tehdit eden bulaşıcı hastalıklara veya müşterek tehlike oluşturan şeylere karşı gerekli tedbirleri alır. Bununla birlikte devlet; tıbbi ürünler, ilaçlar, zehirler, uyuşukluk veren maddeler ve diğer sağlık ürünlerinin ruhsatlandırılmasını yapar ve gerekli tedbirleri alır"* denilmiştir²².

Şüphesiz kamu sağlığının korunması için üretilen ilaçların piyasaya çıkarılmadan önce etkili, güvenli ve kaliteli olduğunun ilgili kamu otoritesi tarafından kontrol edilmesi ve bu niteliklere sahip olan ilaçların piyasaya sürülmesine izin verilmesi gerekmektedir²³. Ancak bu idari düzenlemeler tek başına kamu sağlığının korunması bakımından yetersiz kaldığından cezai normlarla kamu sağlığının korunması ve sürdürülmesi temin edilmektedir.

V. TİPİKLİĞİN MADDİ UNSURLARI

5237 sayılı TCK m. 187'de *"Kişilerin Hayatını ve Sağlığını Tehlikeye Sokacak Biçimde İlaç Yapma veya Satma* başlığı altında *"Kişilerin hayatını ve sağlığını tehlikeye sokacak biçimde ilaç üreten veya satan kimseye bir yıldan beş yıla kadar hapis ve adli para cezası verilir. (2) Bu suçun tabip veya eczacı tarafından ya da resmi izne dayalı olarak yürütülen bir meslek ve sanatın icrası kapsamında işlenmesi halinde, verilecek ceza üçte bir oranında artırılır"* denilmiştir.

A. Fiil

Bu suç seçimlik hareketli bir suç olup, failin kişilerin hayatını ve sağlığını tehlikeye sokacak biçimde ilaç üretmesi veya satması fiillerinden herhangi biriyle işlenebilir. Seçimlik hareketlerin her ikisinin de fail tarafından gerçekleştirilmesi halinde, ikinci seçimlik hareket cezalandırılmayan sonraki eylem kapsamında değerlendirilecektir. Failin hem üretip hem satması halinde ortada yine tek suç söz konusu olacaktır. Ancak bu husus somut cezanın belirlenmesinde nazara alınır.

Bu suçun işlenmesi sonucunda kişilerin hayatı ve sağlığı zarar görmüşse ayrıca kasten yaralama veya öldürme suçu gündeme gelecektir. Örneğin, eczacının, doktorun reçetesinde yazan ilaç yerine başka ilaç vermesi kişinin yaralanması veya ölmesi halinde eczacı, hem TCK m 187 hem de kasten yaralama veya öldürme suçu oluşacak ve farklı neviden fıkri içtima kuralı gereğince fail daha ağır cezayı gerektiren suçtan sorumlu olacaktır²⁴. Suçun oluşumu bakımından ilacın fiilen kullanılmış olması şart olmadığı gibi, ilacın kullanılması sonucu bir zararın doğmuş olması da şart değildir²⁵. Kişilerin hayatını ve sağlığını tehlikeye sokacak şekilde

Gülşah/ EROĞLU ERMAN, Fulya): Özel Ceza Hukuku, C.5, On İki Levha Yayıncılık, İstanbul 2019, s. 274.

20 KOCA, İlaç Kullanımı, s. 352.

21 GÖKCAN, Hasan Tahsin/ARTUÇ, Mustafa: Türk Ceza Kanunu Şerhi, C.4, Adalet Yayınevi, Ankara 2021, s. 6473.

22 AŞKIN, Uğur: "İlaç Üreticisinin Cezai Sorumluluğu", Türkiye Adalet Akademisi Dergisi, (57), 2024, s. 117, dn. 5. **Alman Anayasası (GG) m.74/19'da "İnsan ve hayvanlarda oluşan ve kamu sağlığını tehdit eden veya bulaşıcı hastalıklara karşı önlemler; tıbbi mesleklerle ve tedavi alanında, diğer meslek ve faaliyetlerde ruhsat rejimi; eczacılığa ait düzenleme, tıbbi müstahzarat ve ilaçlarla, tedavi araçları, uyuşturucu ve zehirli maddelerin ticareti"** yasama konuları arasında gösterilmiştir. Bkz. <https://www.btg-bestellservice.de/pdf/80207000.pdf>.

23 DÜĞER, Sırrı: "İlaç Sektörünün Düzenlenmesinin İdare Hukuku Açısından Değerlendirilmesi", Tıp Hukuku Dergisi, (10), 2016, ss. 229-253, s. 232.

24 KOCA, İlaç Kullanımı, s. 354.

25 ZAFER, Hamide: "İnsan Sağlığının ve İlaç Sektörünün Ceza Hukuk Aracılığıyla Korunması", Kadir Has Üniversitesi Hukuk Fakültesi 1. Ulusal Sağlık Hukuku Klinik Araştırmalar ve İlaç Hukuku Sempozyumu 4 Mayıs 2013, İstanbul 2013, s.130.

bir ilacın üretilmesi veya satılması yeterlidir²⁶. Belirtelim ki ilaçta üretim hatası olması doğrudan cezai sorumluluğu gerektirmez. Ancak bu durumda TCK m. 185 hükmünün uygulanmasını gündeme gelebilecektir. Zira m. 187 hükmündeki suç yönünden fiilin taksirli haline yer verilmemiştir. İlacın içeriğinde değişiklik yapılmaksızın ilacın bölünmesi veya formunun değiştirilmesi üretme kapsamına girmeyeceğinden bu suçu oluşturmaz. Maddenin gerekçesinde tabip tarafından düzenlenen reçetede yazılı ilaç yerine başka ilaç vermek suretiyle de bu suçun işlenileceği ifade edilmiştir. Ancak bunun dikkat ve özen yükümlüğüne aykırılık sonucu değil, kasten verilmiş olması gerekir. Zira fiilin taksirli hali düzenlenmemiştir. Bu suç somut tehlike suçudur. Bu bakımdan suçun oluşumu açısından imal veya satış fiilleri sonucunda herhangi zararın meydana gelmesi şart değildir.

Maddede iki seçimlik harekete yer verilmiştir. Bunlar; imal etmek (üretmek) ve satmak fiilleridir.

1. İmal Etmek (Üretmek)

Üretme, ilacın maddelerinin veya ara malzemelerinin üretilmesini ifade eder. Diğer bir ifadeyle üretim, klinik araştırma ürünleri de dâhil beşeri tıbbi ürün ve/veya etkin maddelerin üretiminde kullanılan başlangıç maddelerinin tartımını, bölünmesini, işlenmesini, primer ambalajlama işlemlerini, sekonder ambalajlama işlemlerini, bitmiş ürün haline getirilmesini, bunlarla ilgili kontrolleri ve seri serbest bırakma faaliyetlerini, ifade eden bir süreçtir²⁷. Bu suçta imalden söz edebilmek için en az biri etken madde olmak üzere en az iki maddenin belirli oranlarda birleştirilerek yeni bir forma sokulmuş olması gerekir. Ancak salt bölme vb. fiziksel değişiklikler imal etme anlamına gelmez.

Öğretide gerek 186. gerekse 187. maddede “satma” eylemine yer verilmiş olması nedeniyle düzenlemenin karşılıklığa yol açabilecek mahiyette olduğundan bahisle 187. maddenin kişilerin hayat veya sağlığını tehlikeye sokacak biçimde ilaç üreten veya bu şekilde ürettiği ilaçları satan kimse şeklinde bir düzenlemenin daha doğru olacağı haklı olarak ifade edilmektedir²⁸. Böylece suç düzenlemeleri arasındaki ayrım daha belirgin hale getirilmiş olacaktır.

Bu seçimlik hareket bakımından failin bu üretimi evde veya merdiven altı şeklinde yahut seri olarak yapması önem arz etmez. Suçun oluşumu bakımından üretilen ilacın miktarı önem arz etmez. Dolayısıyla eczacının kendi üretmiş olduğu tek bir ilaç dahi bu suçu oluşturabilecektir²⁹.

Zafer, burada 187. maddede bulundurma ve tedarik etme fiillerine yer verilmemiş olsa da bu fiillerin üretim veya satış fiilleri kapsamında değerlendirileceğini ifade etmektedir. Ancak kanunilik ilkesi gereğince bu yorum kıyasa varan bir yorumdur. Zira Türk Ceza Hukukunda **“tedarik etme” veya “bulundurma”** fiilleri kural olarak **“satışa arz” ile aynı anlamı taşımaz**. Tedarik etme, bir malın temin edilmesini veya elde edilmesini, bulundurma ise malın kişinin hâkimiyet alanında tutulmasını ifade eder. Buna karşılık satışa arz, bir malın satış amacıyla piyasaya sunulması veya satış için hazır hâle getirilmesini ifade eden daha ileri bir aşamayı ifade eder. Bu nedenle yalnızca bir malın tedarik edilmesi veya bulundurulması, tek başına o malın

26 KOCA, İlaç Kullanımı, s. 344.

27 Bkz. Beşeri Tıbbi Ürünler İmalathaneleri Yönetmeliği m. 4/e, 30217 sayılı ve 21.10.2017 tarihli Resmi Gazete. Yine 1262 sayılı İspençiyari Kanunu’nun 5. maddesinde *“Türkiye’de ispençiyari ve tıbbi mevât ve müstahzarat imaline ve bu maksatla laboratuvar veya fabrika küşadına Türk tabip, eczacı ve kimyager ve ihtisaslarına taallük eden maddeler için de veteriner ve dış tabibi bir mesul müdürün mesuliyeti altında hakiki ve hükmi şahıslar salahiyettardır. İspençiyari ve tıbbi mevât ve müstahzaratın her türlü fenni ve İyi İmalat Uygulamaları şartlarını haiz, kâfi tesisatı muhtevi bir laboratuvar veya fabrikada imali mecburidir”* denilmiştir.

28 YENERER ÇAKMUT, Özlem: “Taklit Sahte İlaç Kavramı ve Türk Ceza Yasasında İlaç Sektörünü İlgilendiren Suçlar (TCK m. 186-187)”, İlaç Hukuku ve Etik Anlayışı, Sempozyum No: 2, Marmara Üniversitesi, 01.06.2007, s. 126-150, s. 146.; HAKERİ, İlaç Hukuku, s. 172.

29 HAKERİ, İlaç Hukuku, s. 171.

bırakın satışını, satışa arz edildiği sonucunu dahi doğurmaz³⁰.

2. Satmak

Maddede yer verilen satmak fiili, ticari amaçla bir bedel karşılığında malın verilmesini, devredilmesini ifade eder. Diğer bir ifadeyle ilacın mutlaka bu satış işlemi sonrasında bir bedel karşılığında alıcıya teslim edilmiş olması, satıcının tasarruf alanından çıkması gerekir. Maddede sadece üretmek ve satmak seçimlik hareketlerine yer verilmiş olduğundan satışa arz fiilleri bu suçu oluşturmayacaktır. Keza tedarik etmek, sunmak, erişilebilir kılmak vb. fiillere de maddede yer verilmediğinden bu suçu oluşturmaz³¹.

Taraflar arasında satış konusunda anlaşmaya varılması olması hazırlık hareketi mahiyetinde olup, maddenin alıcının tasarruf alanına alınmasıyla satış hareketi gerçekleşmiş ve suç tamamlanmış olur. Bu seçimlik hareket bakımından failin tacir olması şart değildir³².

Eğer ilacın kişiye satılmayıp ücretsiz verilmesi söz konusu ise veren kişinin üretici olmaması kaydıyla bu suç oluşmayacaktır³³. Suçun oluşumu bakımından ilacı satın alan kişinin bunu kullanması veya ilaçtan zarar görmüş olması şart değildir. Satma fiili bakımından satılan ilacın miktarı önem arz etmez. Ancak ilaçların ücretsiz olarak verilmesi halinde bu suç oluşmaz³⁴. Eğer satışa konu edilen ilaç kontrole tabi veya yeşil reçeteye verilebilen bir ilaçsa uyuşturucu maddelere ilişkin suç tipleri gündeme gelebilir.³⁵

TCK m. 187 hükmünde madde başlığıyla madde içeriği arasında uyumsuzluk söz konusudur. Zira madde başlığında “yapma” ibaresi yer almakta iken, maddede “üretme” denilerek anlam kargaşası yaratılmıştır. Son olarak maddede satma eylemine yer verilmiş ancak satın alma fiilleri suç olarak sayılmamıştır.³⁶

Tıbbi müdahale türlerinden biri de ilaç tedavisidir³⁷. Bu bakımından tedavide kullanılacak ilacın insan hayatı ve sağlığı bakımından tehlikeli olmaması gerekir. Nitekim kanun koyucu maddede kişilerin hayatı veya sağlığı bakımından tehlike yaratma şeklinde bir objektif cezalandırılabilme şartına yer vermiştir. Dolayısıyla hâkim her olayda fiil sonucunda “*kişilerin hayatı ve sağlığı bakımından*” bir tehlikenin doğup doğmadığını somut olayın özelliklerini dikkate alarak araştıracaktır. Bu konuda Adli Tıp Kurumu’ndan rapor alınmalıdır³⁸.

30 ZAFER, s.140.

31 ÜNVER, İlaçların Satışı ve Kullanılması, s.404.

32 HAFIZOĞULLARI, Zeki/ÖZEN, Muharrem: Türk Ceza Hukuku Özel Hükümler Topluma Karşı Suçlar, 1. Bası, US-A Yayınları, İstanbul 2012, s. 92.

33 HAKERİ, İlaç Hukuku, s. 170.

34 ÜNVER, İlaçların Satışı ve Kullanılması, s. 397.

35 KOCA, İlaç Kullanımı, s.357.

36 HAFIZOĞULLARI /ÖZEN, s. 97.

37 HAKERİ, Hakan: Tıp Ceza Hukuku, 5. Bası, Seçkin Yayıncılık, Ankara 2024, s. 20.

38 “Adalet Bakanlığı Adli Tıp Kurumu 5. Adli Tıp İhtisas Kurulunun 04/10/2023 tarihli, 2023/8447 sayılı raporunda; Cialis adlı Sağlık Bakanlığı tarafından ruhsatlı müstahzar bulunduğu ancak, analizi yapılan Cialis adlı üründe bulunması gereken Tadalafil yerine Sildenafil bulunduğu, Sildenafil’in ilaç etkin maddesi olduğu, 1262 Sayılı İspençiyari ve Tıbbi Müstahzarlar Kanununun 1. Maddesi gereğince ülkemizde satışı yapılan tüm ilaçların reçeteye tabi olduğu, dava konusu ürünün Sağlık Bakanlığı tarafından verilmiş ruhsatının olmadığı, bu hali ile 1262 Sayılı İspençiyari ve Tıbbi Müstahzarlar Kanununun 3 ve 19. maddesine aykırı olduğu ve ülkemizde ilaç olarak kullanılamayacağı bildirilmiş ise de; Öncelikle; Adalet Bakanlığı Adli Tıp Kurumu 5. İhtisas Kurulundan suça konu Cialis adlı ilacın kişilerin hayatını ve sağlığını tehlikeye sokup sokmayacağı yönünde yeniden rapor aldırılarak bahsi geçen ilacın kişilerin hayatını tehlikeye sokacak nitelikte olduğu yönünde rapor verilmesi halinde Yargıtay 20. Ceza Dairesinin 22/01/2018 tarih ve 2017/6178 esas, 2018/384 karar sayılı içtihadı da dikkate alındığında sanığın eyleminin sübutu halinde TCK 187/1 maddesinde düzenlenen suçu oluşturacağı, kişilerin hayatını tehlikeye sokmayacak nitelikte olduğu yönünde rapor verilmesi halinde ise Yargıtay 10. Ceza Dairesinin 04/04/2023 tarih ve 2022/16851 esas, 2023/3034 karar sayılı içtihadı da dikkate alınarak eyleminin 1262 Sayılı İspençiyari ve Tıbbi Müstahzarlar Kanununa Muhalefet suçunu oluşturacağı anlaşılmakla, Adalet Bakanlığı Adli Tıp Kurumu 5. İhtisas Kurulundan ek rapor alınmadan sanığın her iki suç nedeniyle mahkumiyetine karar verilmesi hukuka aykırı olup, hükmün bu nedenle bozulması gerektiği anlaşıldığından, İstinaf başvurusunda bulunan sanık müdafinin istinaf nedenleri bu itibarla yerinde görülmele, 7188 sayılı Yasa’nın 27. maddesi ile değişik 5271 sayılı CMK’nun 280/1-e-f bendi uyarınca hükmün bozulmasına” denilmiştir. Bkz. İzmir Bölge Adliye Mahkemesi 26. Ceza Dairesi 2024/2282 Esas 2024/4481K. sayılı ilamı, www.uyap.gov.tr.

Ayrıca burada failin eylemi ile ortaya çıkan tehlike arasında nedensellik bağının da mevcut olması gerekir. Objektif cezalandırılabilme şartları suçun unsurları dışında yer alır. Dolayısıyla haksızlığın içeriği üzerinde etkili olmaz ve böylece işlenen fiil suç olma özelliğini korur. Ancak bu şartlar gerçekleşmedikçe kişiye ceza verilemez³⁹. Bu halde fail hakkında CMK m. 223/4 hükmü gereğince ceza verilmesine yer olmadığı kararı verilecektir.

Maddede yer verilen kişilerin sağlığı ve hayatı bakımından tehlikeli olma şartı, öğretide de ifade edildiği gibi yerinde olmamıştır. Zira suçun oluşumu için yaşam hakkı ve sağlık hakkı gibi iki hukuki değer bakımından da tehlikenin doğması şartını aramak, suçun uygulama alanını önemli ölçüde daraltacaktır. Öyleki kimi filler, kişinin sağlığı bakımından bir tehlikeye yol açsa da yaşamı bakımından bir tehlike doğurmayabilir⁴⁰. Hayat ve sağlık farklı kavramlar olup, insan hayatı geniş anlamda sağlığı da kapsamına alır⁴¹. Dolayısıyla maddedeki “ve” ibaresi yerine “veya” ibaresi ile değiştirilerek, bu hukuki değerlerden sadece birinin tehlikeye sokulması suçun oluşumu bakımından yeterli kabul edilmelidir⁴². Buradaki hayat veya sağlık bakımından tehlike, bütün insanlar için olabileceği gibi, ortalama dayanıklılıktaki kimseler bakımından da söz konusu olabilir⁴³. Zira ilaçların her kişi üzerindeki etkileri farklılık arz edebilir. İlaçların ortaya çıkardığı etkiler, çeşitli bireysel ve çevresel faktörlere bağlı olarak değişkenlik gösterebilir. İlacın etkisi; hastanın cinsiyeti, beslenme alışkanlıkları, mevcut hastalıkları, ilacın kullanım biçimi ve hatta iklim koşulları gibi unsurlardan etkilenebilir. Bu faktörler, ilacın bazı durumlarda kişinin hayatı veya sağlığı üzerinde zararlı sonuçların ortaya çıkmasına neden olabilir.

Belirtelim ki ilacın içerisinden yabancı cisim çıkması veya son kullanma tarihinin geçmiş olması, tek başına suçun oluşumu için yeterli değildir. Bu durumun ayrıca kişinin sağlığını veya yaşamına tehlikeye sokacak nitelikte olması gerekir.

Ceza hukukunda düzeltici yorum yasaktır⁴⁴. Madde mevcut haliyle kişilerin yalnızca hayatını veya yalnızca sağlığını tehlikeye sokması eylemlerini cezasız bırakmaktadır⁴⁵. Diğer taraftan bir ceza normuna ilişkin yorum faaliyetinde maddede yasaklanan eylemin ne olduğunun belirlenmesi bakımından bağlaçların doğru ve yerinde kullanımı son derece önemlidir⁴⁶.

B. Fail

Kanun koyucu suçun temel hali olan 1. fıkra bakımından suçun failinde herhangi bir özellik aranmadığından, suçun faili herkes olabilir. Bu kapsama eczacı olmayan ve halk arasında kendilerine herbalist (*otacı*) denilen şahıslar da girmektedir⁴⁷. Ancak maddenin ikinci fıkrasında failin, tabip veya eczacı ya da resmi izne dayalı olarak bir meslek ve sanatı icra eden kişi olması, kanun koyucu tarafından cezayı ağırlaştıran

39 ÜZÜLMEZ, İlhan/AKKAŞ, Ahmet Hulusi: “Suçun Yapısında Objektif Cezalandırılabilme Şartları”, EÜHFD, 2(1-2), 2007, ss. 71-87, s. 72.

40 ÖZBEK, Veli Özer: “Zehirli Madde Katma ve Bozulmuş veya Değiştirilmiş Gıdaların Ticareti Suçları (TCK m. 185 ve m. 186)”, D.E.Ü. Hukuk Fakültesi Dergisi, Prof. Dr. Durmuş TEZCAN’a Armağan, 21(2), 2019, ss. 95-119, s.102.

41 YURTCAN, Erdener/İRTİŞ, Begüm: Yargıtay Kararları Işığında Uyuşturucu Suçları (Kamunun Sağlığına Karşı Suçlar) Yetkin Yayıncılık, Ankara 2022, s. 13.

42 Aynı yönde bkz. ÜNVER, İlaçların Satışı ve Kullandırılması, s. 403.; ZAFER, s.130.

43 HAFİZOĞULLARI/ÖZEN, s. 93.

44 Düzeltici yorum, yanlış veya isabetsiz olduğu düşünülen bir maddenin anlam ve kapsamının düzeltilerek uygulanmasını ifade eder. DÖNMEZER, Sulhi/ERMAN, Sahir: Nazari ve Tatbiki Ceza Hukuku, C.1, 15. Bası, Der Yayınları, İstanbul 2021, s.238.

45 ZAFER, s.130.

46 Mevzuatımızdaki, “ve” ve “veya” bağlaçlarının yanlış kullanım örnekleri için bkz. BAYTAZ, Abdullah, Batuhan: Kanunilik İlkesi Bağlamında Ceza ve Ceza Muhakemesi Hukukunda Yorum, On İki Levha Yayıncılık, İstanbul 2018, s.226 vd.

47 DOĞAN, s. 447, aynı yönde, GERÇEKER, Hasan: Türk Ceza Kanunu, C.3, 2. Bası, Seçkin Yayıncılık, Ankara 2014, s. 3705.

bir neden olarak kabul edilmiştir.

C. Mağdur

Bu suçun mağduru herkeştir. Nitekim bu suçun TCK'nın Kamunun Sağlığına Karşı Suçlar bölümünde düzenlenmesi de bu suçun mağdurunun toplumu oluşturan herkes olduğunu ortaya koymaktadır. Zira bu suç kimi zaman kişilere zarar verebilmekteyse de esasen toplum bu suçtan etkilenmekte, zarar görmektedir. Diğer bir ifadeyle bu suçta belirli bir veya birkaç kişi değil, önceden belirlenmesi olanaksız kimselerin sağlığı tehlikeye atıldığından mağdur toplumdur⁴⁸. Öyle ki bu suçlarda bireylerin bu fiillerden korunmak amacıyla önlem alması mümkün olmamakta hatta toplum çoğu zaman bu fiiller sonucu yaratılan tehlikenin bile farkında olmamaktadır⁴⁹.

D. Maddi Konu

Bu suçun maddi konusu münhasıran ilaçtır⁵⁰. Dolayısıyla tıbben ilaç olarak nitelendirilemeyecek maddeler bu suçun konusunu oluşturmaz. İlaç esasen endüstriyel kuruluşlarca standart şekil ve ambalaj içerisinde pazarlanan tıbbi müstahzarlar, diğer bir deyişle ilaç ürünleridir. En geniş anlamda ilaç, hastalıkların tedavisinde kullanılan bitkisel, kimyasal veya fiziksel maddeleri ifade eder⁵¹. Esasen bu suçun konusunu oluşturan ilaç hukuksal ve teknik anlamda ilaç olmayıp sahte ilaçtır. Buradaki ilaç, kişilerin hayatını ve sağlığını tehlikeye sokacak nitelikte olan ancak teşhis ve tedavide etkinliği kanıtlanmış orijinal veya jenerik ilacın ismini ve görüntüsünü kullanan maddeleri ifade eder⁵². İlacın jenerik⁵³ ilaç veya majistral ilaç⁵⁴ olması önem arz etmez. Ancak salt ilacın jenerik ilaç olması otomatikman bu suça vücut vermez⁵⁵.

Sağlık Bakanlığı denetiminden geçmeyen ve ruhsatlandırılmayan taklit ve sahte ilaçlar da, İspençiyari ve Tıbbi Müstahzarlar Kanunu'nun düzenlemesi doğrultusunda ilaç yani ispençiyari ve tıbbi müstahzar sayılmaktadır⁵⁶. Belirtelimki plasebo ilaçlar bu suçun maddi konusunu oluşturmaz⁵⁷. Bu durumda şartları varsa dolandırıcılık suçu gündeme gelebilir⁵⁸.

48 KESKİN KIZIROĞLU, s. 309.

49 YENERER ÇAKMUT, Taklit-Sahte İlaç, s. 136.

50 *Suçta konu ilacın ele geçirilememiş olması ve suç tarihinde mağdurun kullandığı ilacın içeriğinin teknik yöntemlerle saptanmamış olması nedeniyle niteliğinin belirlenmesi mümkün olmadığından, atılı suçun işlendiğine dair her türlü şüpheden uzak, yeterli ve kesin delil bulunmadığı gözetilmeden sanığın beraati yerine mahkumiyetine karar verilmesi*" denilmiştir. Yargıtay 10 CD., 05.02. 2020, E.2018/2379, K.2020/690, www.legalbank.net, (E.T: 20.09.2025). Bkz. EROL, Haydar: Türk Ceza Kanunu, TDV Yayın Matbaacılık, Ankara 2023, s. 1190.

51 PETEK, Hasan: İlaç Üreticisinin Hukuku Sorumluluğu, Yetkin Yayınları, Ankara 2009, s. 124.

52 ZAFER, s. 132.

53 Jenerik İlaç, sahte ilaç anlamına gelmeyip, orijinal ilaçlar için belirlenmiş koruma süresi dolduktan sonra, orijinal ilacı bulan firmadan izin almaksızın üretilerek satışa sunulan ilaçlardır. Jenerik ilaçlar, orijinal ilaçlarla aynı etken maddeyi, aynı miktarda içermek ve aynı farmasötik şekilde ve aynı formülasyonda olmak zorundadırlar. ÜNVER, İlaçların Satışı ve Kullanılması, s.389.

54 Majistral ilaç, hekimler tarafından hastaya özel olarak düzenlenen reçetelere göre eczacılar tarafından, eczane laboratuvarlarında taze olarak hazırlanan kişiye özel ilacı ifade eder. Aynı sebeple sadece bir kişinin kullanımı için eczacılar tarafından hazırlanan majistral ilaçlar bakımından da bu suç işlenemez. AŞKIN, s. 130. Aynı yönde ZAFER, s. 135, Yazar bu durumda kasten veya taksirle öldürme ve yaralama suçlarının gündeme geleceğini ifade etmektedir.

55 ÜNVER, İlaçların Satışı ve Kullanılması, s.387.

56 ALTUNKAŞ, Aysun: "Kişilerin Hayatını ve Sağlığını Tehlikeye Sokacak Biçimde İlaç Yapma veya Satma Suçu", Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Hukuk Araştırmaları Dergisi, Prof. Dr. Nur Centel'e Armağan,19(2), 2013, s. 829-870, s. 840.

57 Farmakolojik bir etken madde içermeyen, dolayısıyla ilaç niteliği taşımayan ve çoğunlukla klinik araştırmalarda kullanılan maddeler plasebo olarak adlandırılır. KIZILTEPE, Saadet: İlaç Üretiminden ve Kullanımından Doğan Tazminat ve Ceza Sorumluluğu, Adalet Yay., Ankara 2024, s. 283, 1104 no'lu dipnot.

58 HAKERİ, İlaç Hukuku, 243.

Türk hukukunda ilaca ilişkin düzenlemelere mevzuatta dağınık şekilde yer verilmiştir. Hatta ilaç kavramı karşılamak üzere; tıbbi müstahzar, beşerî tıbbi ürün, ispençiyari kavramları kullanılmaktadır⁵⁹. İlaç kavramının tek bir tanımı olmadığından öğretilde, ilacın teşhis tedavi ve koruma fonksiyonları, kimyasal süreçler, kullanım amacı, uygulama alanı, elde edilme şekli veya ürünün kaynağından hareketle çeşitli tanımlar yapılmıştır⁶⁰.

Tıbbi Ürünler İmalathaneleri Yönetmeliği m. 4/b hükmünde b) Beşerî tıbbi ürün: *Hastalığı tedavi etmek ve/veya önlemek, teşhis koymak veya farmakolojik, immünolojik ya da metabolik etki göstererek bir fizyolojik fonksiyonu iyileştirmek, düzeltmek veya değiştirmek amacıyla, insanlarda kullanılan veya insana uygulanan her türlü doğal ve/veya sentetik kaynaklı etkin madde veya maddeler kombinasyonu içeren ürünü ifade eder*” denilmiştir. Esasen kanun koyucu hayvanlara ve bitkilere uygulanan ilaçları ayırık tutmak amacıyla sadece insana uygulanan ilaçları beşerî tıbbi ürün olarak nitelendirmiştir.

İспенçiyari Kanunu m. 5’te “Türkiye’de ispençiyari ve tıbbi mevat ve müstahzarat imaline ve bu maksatla laboratuvar veya fabrika küşadına Türk tabip, eczacı ve kimyager ve ihtisaslarına taalluk eden maddeler için de veteriner ve dış tabibi bir mesul müdürün mesuliyeti altında hakiki ve hükmi şahıslar salahiyyettardır. (Ek cümle:21/2/2024-7496/5 Md.) Salahiyyete sahip hükmi şahıslarda aranacak vasıf ve şartlar Sağlık Bakanlığınca belirlenir” denilmiştir.

Yukarda belirttiğimiz üzere bu suçun konusu münhasıran ilaç olduğundan, gıdalar bu suçun konusunu oluşturmaz⁶¹. Keza suça konu ilacın bozulmuş veya değiştirilmiş olmayıp sadece kullanım süresinin geçmiş olması tek başına bu suçu oluşturmaz⁶². Bu tür ilaçların ruhsatlı veya ruhsatsız olması önemli değildir⁶³. Sağlık Bakanlığı denetiminden geçmeyen ve ruhsatlandırılmayan taklit ve sahte ilaçlar da İспенçiyari ve Tıbbi Müstahzarlar Kanunu’nun düzenlemesi doğrultusunda ilaç yani ispençiyari ve tıbbi müstahzar sayılmaktadır⁶⁴. Ancak kişilerin hayatını ve sağlığını tehlikeye düşürmeyen ilaçların ruhsatsız olarak üretilmesi halinde 1262 sayılı Kanun’un 19. maddesindeki ruhsatsız ilaç üretmek veya ruhsatsız ilaç satmak veya sattırmak suçu oluşur⁶⁵.

Burada esasen suçun konusunu oluşturan ilaç sahte ilaçtır. Sahte ilaç, etiketinde yazılı olandan farklı maddeler içeren veya içeriğindeki maddelerin ölçülerinde farklılık olan ya da içeriğinde aktif bileşenleri bulundurmayan veya sahte etiket yapııştırılmış ilaçlardır⁶⁶.

Son zamanlarda özellikle internet üzerinden satışı yapılan sahte ilaçlar da bu suçun konusunu oluşturur⁶⁷.

59 ÖZDEMİR, Berker: İdarenin İlaç Temini ve Finansmanı Konusunda Görev ve Yetkiler, Yetkin Yayınevi, Ankara 2022, s. 6.

60 ÖZDEMİR, s. 9, s. 36.; ÖZTÜRK, Esra: Klinik İlaç Araştırmalarında Hukuki Sorumluluk, Yetkin Yayınevi, Ankara 2013, s. 36.

61 ÜNVER, İlaçların Satışı ve Kullanılması, s.401.; GÖKCAN, Hasan Tahsin/ARTUÇ, Mustafa/ARTUÇ Ahmet Buğra:Yorumlu ve İçtihatlı Türk Ceza Kanunu, 8. Bası, Adalet Yayınevi, Ankara 2025, s. 1154.; 5179 sayılı Gıdaların Üretimi, Tüketimi ve Denetlenmesine Dair Kanun Hükmünde Kararnamenin Değiştirilerek Kabulü Hakkında Kanun m. 3.

62 ÜNVER, İlaçların Satışı ve Kullanılması, s. 395.

63 Yargıtay 10. CD., 29.09.2021, E.2021/43, K.2021/9392, www.legalbank.net, (E.T: 17.10.2025). Bkz. EROL, s. 1190.

64 ALTUNKAŞ, s. 840.

65 “Yalnızca ilacın izinsiz üretilmesi veya satılması anılan suçu oluşturmaz. Burada belirleyici olan ve eylemi suç haline getiren husus, yapılan ve satılan ilacın insan hayatına ve sağlığına zarar verecek nitelikte olmasıdır” Yargıtay 10. CD., 13.10.2020, E.2020/5495 K.2020/5463 www.legalbank.net, (E.T: 20.09.2025). Bkz. AŞKIN, s. 133.

66 DÖNER, s. 364.

67 HAKERİ, İlaç Hukuku, s. 243.

Zira bunlarda etken madenin hiç bulunmaması veya değiştirilmesi söz konusu olmaktadır⁶⁸.

Bu suçun maddi konusu, kişilerin hayatını ve sağlığını tehlikeye sokacak ilaçtır. Burada suçun konusu olan ilacın kişilerin hem hayatını hem de sağlığını birlikte tehlikeye sokacak nitelikte olması şarttır. Aksi halde fiil tipik olmayacağından suç oluşmayacaktır. Bu suç somut tehlike suçudur. Bu suç seçimlik hareketli bir suçtur. Bu seçimlik hareketler kişilerin yaşamını ve sağlığını tehlikeye sokacak şekilde ilaç üretilmesi veya satılmasıdır. Suçun ancak üretmek ve satmak şeklinde işlenebilmesi nedeniyle bağlı hareketli bir suçtur.

Günümüzde özellikle takviye edici gıdalar ile ilaçlar arasındaki ayrım belirsiz hale gelmiş durumdadır. Öyle ki işlevsel açıdan ilaç olarak nitelendirilmese dahi bunların kamuya sunulmuş tarzı itibarıyla ilaca ilişkin mevzuata tabi tutulması kamu sağlığı bakımından daha doğru olacaktır.

Keza kimi kozmetik ürünler bakımından da benzer bir belirsizlik söz konusudur. Esasen tedavi edici değil; koruyucu özelliği ön plana çıkan bu ürünler hem ilaç hem kozmetik ürün kapsamına girebilmektedirler. Kanaatimizce, en azından yutulan veya enjekte edilen ürünlerin ilaç mevzuatına tabi tutulması gerekir⁶⁹.

VI. SUÇUN MANEVİ USURU

Bu suç ancak kasten işlenebilir. Dolayısıyla failin, kişilerin hayatını veya sağlığını tehlikeye sokacak biçimde ilaç ürettiğini veya sattığını bilmesi ve istemesi gerekir. Bu suçta saike yer verilmediğinden suç olası kastla da işlenebilir. Kanaatimizce kanun koyucunun fiilin taksirli halini düzenlememiş olması önemli bir eksikliktir⁷⁰.

VII. HUKUKA AYKIRILIK USURU

Suçla korunan hukuki değerın kamu sağlığı olması nazara alındığında, mağdurun rızası, bu fiili hukuka uygun hale getirmez. Keza resmi makamlar tarafından verilmiş olan ruhsat da bu suç bakımından fiili hukuka uygun hale getirmeyecektir⁷¹. Bu suç bakımından meşru savunma veya başkaca bir hukuka uygunluk sebebinin gerçekleşmesi oldukça güçtür.

VIII. SUÇUN ÖZEL GÖRÜNÜŞ BİÇİMLERİ

A. Teşebbüs

İlaça üretim aşamasında el konulmuş olması halinde teşebbüs söz konusu olacaktır. Satışa arz fiiline maddede seçimlik hareket olarak yer verilmemiş olduğundan satışa arz fiilleri hazırlık hareketi kapsamında değerlendirilmelidir.

Maddede bir objektif cezalandırılabilme şartı olan kişilerin sağlığı ve hayatı bakımından tehlikeli olma şartına yer verilmiştir. Bu suç bakımından icra hareketlerinin kısımlara ayrılması mümkündür. Dolayısıyla icra hareketleri kısımlara ayrılabilen ve objektif cezalandırılabilme şartı ihtiva eden bu suçta fail suçun icra hareketlerini tamamlayamamış, aynı zamanda objektif cezalandırılabilme şartı da gerçekleşmemişse, teşebbüs söz konusu olmayacak ve fail cezalandırılmayacaktır⁷².

68 ANKARA, İbrahim: İlaç ve Eczacılık Hukuku, Dora Yayıncılık, Ankara 2020, s. 225.

69 SEZGİN HUYSAL, Ayşegül: İlaç Patenti, Vedat Kitapçılık, İstanbul 2010, s. 24.

70 Aynı yönde Bkz. DOĞAN, s. 449.

71 AŞKIN, s 136.

72 ARTUK, Mehmet Emin/ALŞAHİN, Mehmet Emin: “Objektif Cezalandırılabilme Şartı ve Zamanaşımı”, Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Hukuk Araştırmaları Dergisi, 19 (2), 2013, s. 17-44.

B. İştirak

Bu suç iştirak bakımından herhangi bir özellik göstermemektedir. İlaç üreticisiyle eczacının fikir ve eylem birliği içerisinde hareket etmesi halinde müşterek fail olarak sorumlu tutulacaklardır.

C. İçtima

Fiil hem madde 187 hem de öldürme suçunu oluşturuyorsa fikri içtima gereğince daha ağır olan öldürme suçundan cezalandırılır. Failin imal ettiği ilacı aynı zamanda satması halinde ortada tek suç söz konusu olur.

İnsan üzerinde deney ve deneme fiilleri kapsamında üretilen ilacın kişilerin hayatı veya sağlığı bakımından tehlike yaratacak şekilde kullanılması halinde fiil aynı zamanda TCK m 90 hükmündeki suçu oluşturacaktır. Bu durumda fikri içtima kuralları gereğince fail daha ağır olan suçun cezasıyla cezalandırılacaktır⁷³.

Failin bir defada birden fazla ilacı yapması ve satması tek bir suçu oluşturur. Ancak aynı suç işleme kararının icrası kapsamında aynı nitelikteki ilaçları değişik zamanlarda birden fazla yapar veya aynı nitelikteki ilaçları değişik zamanlarda satarsa zincirleme suç hükümleri uygulanır⁷⁴.

Eğer kişilerin hayatını ve sağlığını tehlikeye düşürecek şekilde bozulmuş, değiştirilmiş her tür yenilecek veya içilecek şeyleri veya ilaçları satan, tedarik eden, bulunduran kimsenin fiili suç oluşturmuyorsa, 1262 Sayılı İspençiyarî ve Tibbi Müstahzarlar Kanunu'na göre, idarî para cezası uygulanır⁷⁵.

IX. SUÇUN NİTELİKLİ HALİ

TCK m. 186. hükmünden farklı olarak burada nitelikli hale yer verilmiştir. Kanun koyucu eczacılık mesleğini resmi izin ruhsat bağlamış olduğundan kapsamında işlenmesini nitelikli hal olarak düzenlemiştir⁷⁶.

Öyle ki m. 187/2'de "Bu suçun tabip veya eczacı tarafından ya da resmi izne dayalı olarak yürütülen bir meslek ve sanatın icrası kapsamında işlenmesi halinde, verilecek ceza üçte bir oranında artırılır" denilmiştir. Failin bu sıfatlardan birini haiz olup olmadığı özel kanunlarında aranan şartları taşıyıp taşımadığına göre belirlenecektir. Ayrıca bu nitelikli halin söz konusu olabilmesi için failin fiili işlediği sırada bu sıfatı haiz olması gerekmekte olup, daha sonra bu sıfatın kaybedilmiş olması önem arz etmez⁷⁷. Buradaki tabip ve eczacı sıfatlarının alınması başta ruhsat olmak üzere mevzuatta belirlenen şartların varlığını gerektirir. Eczacılar ve Eczaneler Hakkında Yönetmelik'te eczacı, "Eczacılık fakültesi veya Eczacılık Mektebi'nden mezun olmuş ya da Kanuna göre yabancı okullardaki eğitiminin yeterliliğini ispat ve tescil ettirmiş, eczacılık faaliyetlerini yürütmeye yetkili sağlık meslek mensubu" olarak ifade edilmiştir⁷⁸. Eczacılık, "hastalıkların teşhis ve tedavisi ile hastalıklardan korunmada kullanılan tabii ve sentetik kaynaklı ilaç hammaddelerinden değişik farmasötik tipte ilaçların hazırlanması ve hastaya sunulması; ilacın analizlerinin yapılması, farmakolojik etkisinin devamlılığı, emniyeti, etkililiği ve maliyeti bakımından gözetimi; ilaçla ilgili standardizasyon ve kalite güvenliğinin sağlanması ve ilaç kullanımına bağlı sorunlar hakkında hastaların bilgilendirilmesi ve

73 Bu suça ilişkin ayrıntılı değerlendirmeler için bkz. BAYINDIR, Sinan: "İnsan Üzerinde Deney Bu Deneme Suçları (TCK. m. 90)", Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Hukuk Araştırmaları Dergisi, 24(1), 2018, s. 77-121.

74 GÖKCAN/ARTUÇ/ARTUÇ, s. 1155.

75 İspençiyarî Kanunu madde 18 hükmünde "10. maddede yazılı tahlil neticesinde, müstahzarların terkinde bulunan maddelerin saf olmadığı veya ruhsat almak için verilmiş olan formüle uymadığı veya müstahzarın tedavi vasıflarını azaltacak veya kaybedecek surette imal edilmiş olduğu anlaşılırsa, fiil suç oluşturmaz; fakat, ruhsat sahibi ile müstahzarların bu şekilde imal edildiğini bilerek satan, satışa arz eden veya sattıranlara on bin Türk Lirasından beş yüz bin Türk Lirasına kadar idari para cezası verilir" denilmiştir.

76 ANKARA, s. 224.

77 ZAFER, s. 143.

78 ÜÇİŞİK, Fehim: Eczacılık Hukuku, Ötüken Yayıncılık, İstanbul 2022, s. 63.; Bkz. Eczacılar ve Eczaneler Hakkında Yönetmelik RG: 12.04.2014, 28970.

çıkan sorunların bildiriminin yapılmasına ilişkin faaliyetleri yürüten sağlık hizmeti” olarak tanımlanmıştır. Maddedeki resmî izne dayalı olarak yürütülen bir meslek veya sanatın icrası kapsamına, hekim, eczacı, ebe, hemşire, sağlık memurları, diş teknisyenleri girer. Bunun yanında eczacı kalfaları da bu kapsamda değerlendirilmelidir⁷⁹. Maddede hekim ve eczacıdan ayrıca söz edilmesi gereksizdir⁸⁰. Son olarak TCK’nın 187. maddesinde cezanın azaltılmasını gerektiren bir hale verilmemiştir.

X. KOVUŞTURMA VE YAPTIRIM

Bu suç re’sen soruşturulan bir suç olup şikâyet tabi değildir. Suçun soruşturulması ve kovuşturulması herhangi bir muhakeme şartına bağlanmamıştır. Failin kamu görevlisi olması halinde soruşturma 4483 sayılı Kanun uyarınca soruşturma iznine tabi olacaktır. Fail hakkında ayrıca meslek ve sanatın icrasından yoksun bırakılma şeklinde güvenlik tedbiri uygulanır. Ancak suçun bir tüzel kişinin faaliyeti çerçevesinde işlenmesi haline ilişkin olarak tüzel kişi hakkında güvenlik tedbiri uygulamasına yer verilmemiştir.

Yargıtay, bu suçun kamu sağlığına yönelik bir suç olması nedeniyle, suçtan doğrudan zarar görmeyen Gümrük İdaresi, Meslek Odası, Sağlık Bakanlığı, Sosyal Güvenlik Kurumu, Tabipler Odası gibi kurumların katılma taleplerini kabul etmemektedir⁸¹. Görevli mahkeme asliye ceza mahkemesidir.

XI. SONUÇ

Mevzuatımızda ilaçtan kaynaklı cezai sorumluluk halleri dağınık şekildedir. Temel olarak TCK’nın Kamu Sağlığına Karşı Suçlar başlıklı 3. Bölümünde m. 187 ve devamında bu suçlara yer verilmiştir. Kamu sağlığı ve bireyin sağlığını koruyan söz konusu düzenlemelerin müstakil bir ilaç kanunu çerçevesinde yapılması bu suçlarla etkin mücadeleyi temin edecek ve uygulamadaki belirsizlikleri ortadan kaldıracaktır. Keza Anayasamızda ilaçla ilgili bir hükmün olmayışı da ciddi bir eksikliklerdir. Günümüzde tıp hukuku kadar önemli hale gelen ilaç hukukuna ilişkin mevzuatta gerekli yasal düzenlemelere olan ihtiyaç her geçen gün daha da önemli hale gelmektedir. 1262 sayılı İspençiyari ve Tıbbî Müstahzarlar Kanunu’nu zamanına göre iyi bir kanun olmakla birlikte günümüz ihtiyaçlarına cevap vermekten uzaktır.

Mevcut durum itibarıyla TCK m. 187 hükmü incelendiğinde kanunilik ve belirlilik açısından eksiklikler içermektedir. Örneğin, TCK m. 187 bakımından satmak üzere satın alan kişinin de cezalandırılmasına yönelik bir düzenlemeye gidilmelidir. Zira burada esasen çok failli bir suç durumu söz konusudur. Madde başlığı ile madde içeriği arasında uyumsuzluk bulunmaktadır.

Maddedeki suçun konusunu oluşturan ilaç kavramının tıbbi, teknik ve hukuki içeriğinin ne olduğu belirsizdir. Örneğin, kimi kozmetik ürünlerin ve gıdaların bu kapsama girip girmeyeceği konusunda belirsizlikler ortaya çıkmaktadır.

Maddede bir objektif cezalandırılabilme şartı olan kişilerin sağlığı ve hayatı bakımından tehlikeli olma şartı, öğretide ifade edildiği gibi, yerinde olmamıştır. Maddedeki “ve” ibaresinin “veya” şeklinde düzenlenmesi daha yerinde olacaktır.

Maddede seçimlik hareket olan imale yer verilmiş olmasına karşın, ilaç üreticilerine ilişkin bir ibareye yer verilmemiştir. Oysaki günümüzde ilaç üreticilerinin bu suçtan doğan cezai sorumluluğu önem kazanmış durumdadır. Maddenin mevcut haliyle ilaç üreticisi firmaların yöneticilerinin cezai sorumluluğu gündeme gelecektir.

79 DOĞAN, s. 450.

80 YENERER ÇAKMUT, Taklit-Sahte İlaç, s. 148.

81 Yargıtay 10 CD. 04.06.2024 E.2023/6010 K.2024/19706, www.legalbank.net, (E.T: 07.10.2025). GÖKCAN/ARTUÇ/ARTUÇ, s. 1156.

TCK m. 187 bakımından satmak üzere satın alan kişinin de cezalandırılmasına yönelik bir düzenlemeye gidilmelidir. Zira burada esasen çok failli bir suç durumu söz konusudur.

Son olarak inceleme konumuzu oluşturan suç bakımından kanunda, tüzel kişiler hakkında güvenlik tedbiri uygulanmasına yer verilmemiş olması önemli bir eksikliktir.

Yazar Beyanı | Author's Declaration

Mali Destek | Financial Support: Sinan BAYINDIR, bu çalışmanın araştırılması, yazarlığı veya yayınlanması için herhangi bir finansal destek almamıştır. | Sinan BAYINDIR who is the author has not received any financial support for the research, authorship, or publication of this study.

Çıkar Çatışması/Ortak Çıkar Beyanı | The Declaration of Conflict of Interest/Common Interest: Yazar tarafından herhangi bir çıkar çatışması veya ortak çıkar beyan edilmemiştir. | No conflict of interest or common interest has been declared by the author.

Etik Kurul Onayı Beyanı | The Declaration of Ethics Committee Approval: Çalışmanın herhangi bir etik kurul onayı veya özel bir izne ihtiyacı yoktur. | The study doesn't need any ethics committee approval or any special permission.

Araştırma ve Yayın Etiği Bildirgesi | The Declaration of Research and Publication Ethics: Yazar, makalenin tüm süreçlerinde İnÜHFD'nin bilimsel, etik ve alıntı kurallarına uyduğunu ve verilerde herhangi bir tahrifat yapmadığını, karşılaşılabilecek tüm etik ihlallerde İnÜHFD'nin ve editör kurulunun hiçbir sorumluluğunun olmadığını ve bu çalışmanın İnÜHFD'den başka hiçbir akademik yayın ortamında değerlendirilmediğini beyan etmektedir. | The author declares that he complies with the scientific, ethical, and quotation rules of InULR in all processes of the paper and that he does not make any falsification of the data collected. In addition, he declares that Inonu University Law Review and its editorial board have no responsibility for any ethical violations that may be encountered, and that this study has not been evaluated or published in any academic publication environment other than Inonu University Law Review.

Kaynakça

- ALTUNKAŞ, Aysun: “Kişilerin Hayatını ve Sağlığını Tehlikeye Sokacak Biçimde İlaç Yapma veya Satma Suçu”, Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Hukuk Araştırmaları Dergisi, Prof. Dr. Nur Centel’e Armağan, 19(2), 2013, s. 829-870.
- ANKARA, İbrahim: İlaç ve Eczacılık Hukuku, Dora Yayıncılık, Ankara 2020.
- ARTUK, Mehmet Emin/ALŞAHİN, Mehmet Emin: “Objektif Cezalandırılabilirlik Şartı ve Zamanaşımı”, Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Hukuk Araştırmaları Dergisi, 19 (2), 2013, s. 17-44.
- AŞKIN, Uğur: “İlaç Üreticisinin Cezai Sorumluluğu”, Türkiye Adalet Akademisi Dergisi, (57), 2024.
- BAYINDIR, Sinan: “İnsan Üzerinde Deney Bu Deneme Suçları (TCK. m. 90)”, Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Hukuk Araştırmaları Dergisi, 24 (1), 2018, ss. 77-121.
- BAYTAZ, Abdullah Batuhan: Kanunilik İlkesi Bağlamında Ceza ve Ceza Muhakemesi Hukukunda Yorum, On İki Levha Yayıncılık, İstanbul 2018.
- ÇETİNTÜRK, Ekrem: Marka Taklitçiliği Suçu, Adalet Yayınevi, Ankara 2019.
- DOĞAN, Cahit, “İlaç Kullanımı Dolayısıyla Ortaya Çıkan Zararlardan Cezai Sorumluluk”, Ankara Barosu II. Sağlık Hukuku Kurultayı, Ankara 2009, s. 411-454.
- DÖNER, İsa: “İlaç Sahtekârlığı Suçları”, Erciyes Üniversitesi Hukuk Fakültesi I. Sağlık Hukuku Sempozyumu: İlaç Hukuku, 08-09 Mayıs 2009, s. 361-391.
- DÖNMEZER, Sulhi/ERMAN, Sahir: Nazari ve Tatbiki Ceza Hukuku, C.1, 15. Bası, Der Yayınları, İstanbul 2021.
- DÜĞER, Sırrı: “İlaç Sektörünün Düzenlenmesinin İdare Hukuku Açısından Değerlendirilmesi”, Tıp Hukuku Dergisi, (10), 2016, s. 229-253.
- DÜĞER, Sırrı: Non-patent Protection of Pharmaceuticals in Turkey, Shaker Verlag, Aachen 2012.
- EROL, Haydar: Türk Ceza Kanunu, TDV Yayın Matbaacılık, Ankara 2023.
- GERÇEKER, Hasan: Türk Ceza Kanunu, C.3, 2. Bası, Seçkin Yayıncılık, Ankara 2014.
- GÖKCAN, Hasan Tahsin/ARTUÇ, Mustafa/ ARTUÇ, Ahmet Buğra: Türk Ceza Kanunu, 8. Bası, Adalet Yayınevi, Ankara 2025.
- GÖKCAN, Hasan Tahsin/ARTUÇ, Mustafa: Türk Ceza Kanunu Şerhi, C.4, Adalet Yayınevi, Ankara 2021.
- HAFIZOĞULLARI, Zeki/ÖZEN, Muharrem: Türk Ceza Hukuku Özel Hükümler Topluma Karşı Suçlar, 1. Bası, US-A Yayınları, İstanbul 2012.
- HAKERİ, Hakan: İlaç Hukuku, Adalet Yayınevi, Ankara 2015. (“Anılış: İlaç Hukuku”)
- HAKERİ, Hakan: Tıp Ceza Hukuku, 5. Bası, Seçkin Yayıncılık, Ankara 2024.
- KESKİN KİZİROĞLU, Serap (BAYRAKTAR, Köksal/ YILDIZ, Ali Kemal/ ZAFER, Hamide/ AKSOY RETORNAZ, Eylem/AKYÜREK, Güçlü/EVİK, Ali Hakan/EVİK, Vesile Sonay/KANGAL, Zeynel Temel/ MEMİŞ KARTAL, Pınar/ SINAR, Hasan/ ALTUNÇ, Sinan/ AYTEKİN İNCEOĞLU, Asuman/ BOSTANCI BOZBAYINDIR, Gülşah/ EROĞLU ERMAN, Fulya): Özel Ceza Hukuku, C.5, On İki Levha Yayıncılık, İstanbul 2019.
- KOCA, Mahmut: “İlaç Kullanımlarından Doğan Cezai Sorumluluk”, Erciyes Üniversitesi Hukuk Fakültesi 1. Sağlık Hukuku Sempozyumu 08-09 Mayıs 2009 İlaç Hukuku, Kayseri 2009. (“Anılış: İlaç Kullanımı”).
- KIZILTEPE, Saadet: İlaç Üretiminden ve Kullanımından Doğan Tazminat ve Ceza Sorumluluğu, Adalet Yay., Ankara 2024.
- ÖZBEK, Veli Özer: “Zehirli Madde Katma ve Bozulmuş veya Değiştirilmiş Gıdaların Ticareti Suçları (TCK m. 185 ve m. 186)”, D.E.Ü. Hukuk Fakültesi Dergisi, Prof. Dr. Durmuş TEZCAN’a Armağan, 21(2), 2019, ss. 95-119.

- ÖZDEMİR, Berker: İdarenin İlaç Temini ve Finansmanı Konusunda Görev ve Yetkiler, Yetkin Yayınevi, Ankara 2022.
- ÖZEN, Mustafa: “Kamu Sağlığına Karşı İşlenen Suçlar (TCK m. 185- 186- 187)”, İÜHFM, 66(2), 2008, ss. 163-190.
- ÖZTÜRK, Esra: Klinik İlaç Araştırmalarında Hukuki Sorumluluk, Yetkin Yayınevi, Ankara 2013.
- PETEK, Hasan: İlaç Üreticisinin Hukuku Sorumluluğu, Yetkin Yayınları, Ankara 2009.
- SEZGİN HUYSAL, Ayşegül: İlaç Patenti, Vedat Kitapçılık, İstanbul 2010.
- ÜÇİŞİK, Fehim: Eczacılık Hukuku, Ötüken Yayıncılık, İstanbul 2022.
- ÜNVER, Yener: Ceza Hukukuyla Korunması Amaçlanan Hukuksal Değer, Seçkin Yayıncılık, Ankara 2003.
- ÜNVER, Yener: “Sahte, Taklit İlaç ile Kullanım Süresi Dolmuş İlaçların Satışı ve Kullandırılması”, Ankara Barosu II. Sağlık Hukuku Kurultayı, Ankara 2009, s. 387-410. (“Anılış: İlaçların Satışı ve Kullandırılması”)
- ÜZÜLMEZ, İlhan/AKKAŞ, Ahmet Hulusi: “Suçun Yapısında Objektif Cezalandırılabilme Şartları”, EÜHFD, 2(1-2), 2007, s. 71-87.
- YENERER ÇAKMUT, Özlem: “Taklit Sahte İlaç Kavramı ve Türk Ceza Yasasında İlaç Sektörünü İlgilendiren Suçlar (TCK m. 186-187)”, İlaç Hukuku ve Etik Anlayışı, Sempozyum No: 2, Marmara Üniversitesi, 01.06.2007, s. 126-150. (“Anılış: Taklit-Sahte İlaç”)
- YENERER ÇAKMUT, Özlem: “Türk Ceza Yasası’nda Zehirli Madde Katma Suçu (TCK m.185)”, Ceza Hukuku Dergisi, 4(2), 2007, s. 247-262. (“Anılış: Zehirli Madde Katma Suçu”)
- YURTCAN, Erdener/İRTİŞ, Begüm: Yargıtay Kararları Işığında Uyuşturucu Suçları (Kamunun Sağlığına Karşı Suçlar) Yetkin Yayıncılık, Ankara 2022.
- ZAFER, Hamide: “İnsan Sağlığının ve İlaç Sektörünün Ceza Hukuku Aracılığıyla Korunması”, Kadir Has Üniversitesi Hukuk Fakültesi 1. Ulusal Sağlık Hukuku Klinik Araştırmalar ve İlaç Hukuku Sempozyumu 4 Mayıs 2013, İstanbul 2013.

www.legalbank.net

www.jurix.com.tr